

Respons

Usbekistan: Endringer i strafferammene for ulovlig inn- og utreise fra 2013

- Hvilke endringer i straffelovens bestemmelser for inn- og utreise ble vedtatt i januar 2013?
- Har praksis blitt innskjerpet som følge av lovendringene i den forstand at flere har blitt straffet i henhold til loven?

Hvilke endringer i straffelovens bestemmelser for inn- og utreise ble vedtatt i januar 2013?

4. januar 2013 ble det vedtatt en endring i usbekisk straffelov (1994). Endringen omfattet blant annet artikkel 223 som omhandler ulovlig utreise fra og innreise til Usbekistan (usbekisk menneskerettighetsadvokat, e-post, juni/juli 2014).

Endringene i lovteksten gjelder størrelsen på bøtene for ulovlig inn- og utreise. I tidligere utgave av loven var strafferammen bøter fra 50 til 100 ganger minste månedslønn, eller fengsel i tre til fem år. Lovtekst før januar 2013 lød som følger:

Article 223. Illegal Exit from or Entry in Republic of Uzbekistan, or crossing the state border, which violate the duly set procedures – shall be punished with fine from fifty to one hundred minimum monthly wages, or imprisonment from three to five years (Criminal Code 1994).

Etter lovendringene i januar 2013 er bøtene for ulovlig inn- og utreise 200 til 400 ganger minste månedslønn, eller fengsel i tre til fem år. Lovtekst etter januar 2013: «...shall be punished with fine from two hundred to four hundred minimum monthly wages, or imprisonment from 3 to 5 years» (Criminal Code 2015¹).

¹ Siste tillegg til straffeloven er datert 29. desember 2015. Disse tilleggene gjelder andre forhold i straffeloven, og er ikke knyttet til artikkel 223 om illegal inn- og utreise. De siste endringene som ble gjort i artikkel 223 er datert 4. januar 2013.

Har praksis blitt innskjerpet som følge av lovendringene i den forstand at flere har blitt straffet i henhold til loven?

Ifølge en usbekisk menneskerettighetsadvokat (e-post, juni/juli 2014), med god oversikt over den politiske og menneskerettslige situasjonen i Usbekistan, har det vært flere omtaler i utenlandsk media om at Usbekistan nå har skjerpet strafferammene for ulovlig inn- og utreise med fengselsstraffer i opp til ti år. Dette er misforståelser, ifølge advokaten, ettersom endringene kun dreier seg om størrelsen på bøtene. Både Radio Free Europe og nettstedet Ozodlik skal ha publisert artikler hvor lovendringene har blitt gjengitt feil.

Ifølge ovennevnte advokat er økningen i bøtene en måte å få enda større kontroll over befolkningens inn- og utreise på. Usbekiske myndigheter ønsker generelt ikke at befolkningen skal bli påvirket av tanker og ideer fra utlandet. Samtidig er Usbekistan avhengig av pengeoverføringer utenfra. Det foregår en stor arbeidsutvandring fra Usbekistan, spesielt til Russland og også til nabolandet Kasakhstan. I mars 2013 var det i alt 2,1 millioner arbeidsmigranter fra Usbekistan i Russland. Tallet i 2015 var 1,6 millioner, noe som kan forklares med Russlands svekkede økonomi de siste årene (den russiske menneskerettighetsorganisasjonen Memorial, møte i Oslo april 2016).

Kilder Landinfo har konsultert på informasjonsinnhentingsreiser har uttalt at en ulovlig utreise, for eksempel å reise ut uten utreisevisum til et land hvor utreisevisum er et krav, er mer problematisk enn å returnere til Usbekistan med et utreisevisum som har gått ut (HRW møte november 2015; internasjonal organisasjon oktober 2015). Det er selve utreiseforholdet som er regulert i straffeloven, ikke det at utreisevisumet er utgått. Den usbekiske menneskerettighetsmedarbeideren Surat Ikramov (møte i Bisjkek oktober 2015) opplyste også at det å krysse grensen til nabolandene på andre steder enn de offisielle grensepasseringene, er eksempler på ulovlige grensepasseringer som er regulert i straffelovens artikkel 223. Ikramov ga ikke ytterligere informasjon om konkrete eksempler på hvorvidt personer virkelig blir straffet for et slikt forhold.

Den usbekiske menneskerettighetsadvokaten (e-post 2014) tror at bestemmelsen fortsatt vil bli brukt tilfeldig, og at den først og fremst vil tas i bruk når det er personer myndighetene ønsker å ramme, uavhengig av om de har brutt utreisebestemmelsene eller ei. Menneskerettighetsadvokaten kjenner ikke til at straffebestemmelsen har vært benyttet hyppigere enn tidligere, etter at de siste lovendringene trådte i kraft. En annen advokat Landinfo har vært i kontakt med på tjenestereise til nabolandet Kirgisistan, opplyste at hun ikke kjente til konkrete tilfeller av personer som har blitt dømt ene og alene for ulovlig utreise (advokat, møte 2015). Hvis en person reiser ut av landet uten utreisevisum der dette er et krav, er det advokatens vurdering at vedkommende aldri vil få utstedt utreisevisum igjen ved en senere søknad.

En organisasjon som jobber med grenseproblematikk mellom Kirgisistan og Usbekistan, Ferghana Valley Lawyers, viste til at artikkel 223 i straffeloven er lite konkret og dermed åpen for ulike tolkninger. Bestemmelsen kan derfor brukes av myndighetene til å ramme enkelte personer som allerede er i myndighetenes søkelys.

Flere kilder har hørt om at personer som har krysset grensen utenfor ordinære grenseoverganger (for eksempel med smuglere) har blitt straffet for dette med en administrativ straff i form av en bot (Ferghana Valley Lawyers, møte i Osj, oktober 2015; usbekisk journalist, møte i Bisjkek oktober 2015). Ferghana Valley Lawyers kjente ikke til at noen har blitt fengslet for et slikt forhold. Organisasjonen uttalte at om det skjer, så er det

Respons Usbekistan: Endringer i strafferammene for ulovlig inn- og utreise fra 2013

ingen som skriver om det i media, så det er ikke sikkert man ville visst om det (møte i Osj, Kirgisistan oktober 2015). To menneskerettighetsaktivister fra Tasjkent (møte i Tsjimkent, Kasakhstan oktober 2014) viste til et eksempel på en menneskerettighetsaktivist som hadde fått en bot på 18 000 usbekiske SOM (ca. 50 NOK) for illegal grensepassering. Ifølge de to menneskerettighetsaktivistene ble personen ikke ilagt fengselsstraff for forholdet.

En internasjonal organisasjon som jobber med migrasjonsspørsmål opplyste at de kjente til konkrete tilfeller av personer som har blitt dømt for ulovlig grensepassering. Organisasjonen fortalte om ofre for menneskehandel som har reist ut uten utreisevisum, der dette er et krav. Ved retur har det blitt opprettet en straffesak mot enkelte av disse personene, fordi utreisen ble ansett som ulovlig. Organisasjonen har hjulpet til med å skaffe de tiltalte advokat. Ved et tilfelle ble en person dømt til 15 dagers samfunnstjeneste. Organisasjonen viste ikke til andre konkrete tilfeller av straffeforfølgelse.

Organisasjonen har heller ikke ytterligere informasjon om enkelttilfeller der personer har blitt dømt for ulovlig grensepassering (e-post mai 2016).

Oppsummering

Til tross for at ulovlig grensepassering og manglende utreisevisum er regulert i straffeloven, har Landinfo lite informasjon om hvordan denne bestemmelsen praktiseres. Det er imidlertid på det rene at det å reise ut uten utreisevisum til et land hvor det er et krav, er et forhold som er omfattet av straffelovens bestemmelser i artikkel 223. Det er også straffbart å krysse grensen på en uoffisiell grenseovergang. Få kilder kan vise til konkrete eksempler på at bestemmelsen har vært tatt i bruk ene og alene for ulovlig utreise. Landinfo har dermed heller ikke informasjon om hvorvidt bestemmelsen har vært brukt hyppigere etter endringene av straffeutmålingen fra 2013.

Det er Landinfos vurdering at utreisebestemmelsene praktiseres på en noe vilkårlig måte og at bøter synes å være den vanligste formen for straff. Se også Landinfos respons om utreisevisum (Landinfo 2015).

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både åpne og anonyme kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder.

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor korte frister og inneholder gjerne lite bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- [Criminal Code] (1994, 22. september). *Criminal Code of the Republic of Uzbekistan*. Tilgjengelig via Refworld <http://www.unhcr.org/refworld/publisher,NATLEGBOD,,UZB,3ae6b59216,0.html> [lastet ned 9. mai 2016]
- [Criminal Code] (2014, 14. mai). *Criminal code of the Republic of Uzbekistan*. Moskva: CIS Legislation Database [Elektronisk abonnements-tjeneste]
- Landinfo (2015, 10. desember). *Uzbekistan: Utreisevisum*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/3270/1/3270_1.pdf [lastet ned 9. mai 2016]

Muntlige kilder

- Advokat. Møte i Bisjkek oktober 2015.
- Ferghana Valley Lawyers. Møte i Osj oktober 2015.
- HRW (Human Rights Watch). Møte i Bisjkek oktober 2015.
- Ikramov, S. Usbekisk menneskerettighetsmedarbeider fra Tasjkent. Møte i Bisjkek oktober 2015.
- Internasjonal organisasjon. Møte i Bisjkek oktober 2015, e-post mai 2016.
Organisasjonen jobber med migrasjon og er også involvert i prosjekter vedrørende ofre for menneskehandel.
- Journalist. Møte i Bisjkek oktober 2015.
Journalisten skriver om Usbekistan for internasjonale nyhetsmedier.
- Memorial. Russisk menneskerettighetsorganisasjon. Møte i Oslo april 2016.
- Usbekiske menneskerettighetsaktivister. Møte i Tsjimkent oktober 2015.
- Usbekisk menneskerettighetsadvokat. E-post utveksling 30. juni – 2. juli 2014.
Advokaten er bosatt utenfor Usbekistan, men jobber tett med spørsmål knyttet til menneskerettighetssituasjonen i Usbekistan og følger situasjonen i landet nøye.

© Landinfo 2016

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.